

I juni 2010 skickade Vågbreakaren en förfrågan till samtliga riksdagspartier för att få veta hur de ställer sig till flera för oss mycket viktiga frågor.

”Vågbreakaren är en politiskt och religiöst obunden rikstäckande ideell förening, som arbetar för att få till stånd en kritisk och konstruktiv debatt om vår tids kanske mest osynliga miljöfråga – den så kallade ”elektrosmogen”. Våra många medlemmar och sympatisörer över hela landet är mycket intresserade av hur riksdagspartierna har för avsikt att hantera denna fråga framöver.”

Vi bad dem att i första hand svara ”ja” eller ”nej”, men fick ibland mer utförliga svar. Här följer en sammanställning.

Socialdemokraternas svar var kort och koncist: *”Tyvärr tvingas vi på grund av hög arbetsbelastning att avstå från att besvara enkätfrågor från Vågbreakaren.*

Vänligen

Eva

Eva Lindau, Politisk sekreterare/Enkätansvarig, Socialdemokratiska riksdagskansliet”

Folkpartiet svarade inte på de enskilda frågorna. De meddelade följande:

”Nedan finner du Folkpartiet liberalernas svar på era enkätfrågor. Jag hoppas att det går bra att vi, istället för att svara på de enskilda frågorna, lämnar svar i ett sammanhang.

Carolina Schale, Politisk sekreterare, Folkpartiets riksdagskansli

Folkpartiet anser att människor som upplever att de mår dåligt till följd av elektromagnetiska fält ska bemötas med respekt och få hjälp. Personer som relaterar sina besvär till elektromagnetiska fält har rätt till en noggrann utredning i sjukvården och ett gott bemötande. Folkpartiet anser att det behövs mer forskning om hur dessa människors hälsoproblem bäst kan behandlas och vilka rehabiliteringsinsatser och andra åtgärder som kan vara till hjälp I övrigt hänvisar vi till vår expertmyndighet Socialstyrelsen och dess allmänna råd om bemötande av patienter som relaterar sina besvär till amalgam och elektricitet, SOSFS 1998:3. Myndigheten har också tagit fram ett meddelandeblad om elektromagnetiska fält från mobilbasstationer och annan trådlös teknik. Vi förlitar oss på den bedömning som våra expertmyndigheter gör och förutsätter att de fortsätter att följa utvecklingen.”

Nedan de frågor Vågbreakaren ställde, samt övriga partiers svar:

1. Forskning

Den amerikanske forskaren Henry Lai gick i början av 2000-talet igenom alla publicerade studier om hälsoeffekter av mikrovågsstrålning. De som hittat effekter var ungefär lika många som de som inte hittat några. När han undersökte hur studierna finansierats upptäckte han att 75 % av de industrifinansierade

studierna inte funnit några effekter, medan 75 % av de oberoende studierna funnit risker. En schweizisk studie kom för ett par år sedan till ännu tydligare resultat.

I samband med att Interphoneprojektets resultat nyligen presenterades, kritiserades WHO hårt för att man tillåtit industrin att delfinansiera projektet och delta direkt med konsulter.

Flera av forskarna i SSM:s vetenskapliga råd har ekonomiska bindningar till telekomindustrin.

- a) Kommer ert parti att verka för att forskning om miljöfrågor, som exempelvis påverkan från elektromagnetiska fält, frigörs från inflytande från dem som har ekonomiskt intresse av resultaten?
V: Nej. Det står var och en fritt att bedriva forskning. Däremot är det viktigt att politiker och andra beslutsfattare använder sig av oberoende källor. Statliga forskningsanslag är den bästa garanten för en oberoende forskning.
Mp: Ja. Det är fritt fram för alla, även de med ekonomiska intressen att bedriva forskning. Oberoende forskning ska dock förstås vara fritt från ekonomiska intressen.
M: Svårt att säga varken ja eller nej! Vi kan väl konstatera att vi gjort det största resurstillskottet någonsin till svensk forskning, Vidare kan man kanske konstatera att det är forskare själva som ska avgöra vad som ska beforskas och vilka forskningsfrågor som ska ställas, vi i politiken ska inte styra.
C: Ja.
Kd: Ja
- b) Kommer ert parti att verka för att de forskare som ingår i myndigheternas vetenskapliga råd ska vara ojäviga?
V: Ja.
Mp: Ja. De får givetvis inte delta i beslut där de är jäviga. Däremot kan man inte i förväg utesluta alla som skulle kunna bli jäviga i någon fråga.
M: Rimligen bör ju myndigheter självständigt avgöra vilka personer man knyter till sig i vetenskapliga råd eller liknande. Sedan kan man ju fråga sig om någon kan vara ojävig. Det finns alltid en risk för jäv och svågerpolitik, därför dessa strikta regler och tillämpningar om jäv vid exv. behandling av forskningsansökningar
Kanske kan man säga att myndigheterna själva ska avgöra samt att vi förutsätter att de knyter till sig personer med erkänd kunskap och oberoende?
C: Ja.
Kd: Ja.
- c) Kommer ert parti att verka för att, liksom i bl a USA och Frankrike, få till stånd utfrågningar i riksdagen om den trådlösa teknikens hälso- och miljöeffekter. Utfrågningar där även kritiska forskare bjuds in?
V: Ja.
Mp: Ja. Det har vi inte tagit ställning till, men vi är öppna för det.
M: Detta är en fråga för riksdagens utskott. Utskotten anordnar ju från tid till annan utfrågningar i aktuella ämnen. En utfrågning om den trådlösa teknikens hälso- och miljöeffekter kan säkert vara ett sådant ämne. Men, att vi skulle ge löfte om detta känns inte rimligt.
C: Ja
Kd: Ja

2. Försiktighetsprincipen

Strålsäkerhetsmyndigheten hävdar att den i svensk lag inskrivna försiktighetsprincipen är tillämpad genom de så kallade gränsvärdena (ICNIRP:s riktvärden). ICNIRP, som har bestämt dessa riktvärden, skriver dock på sin hemsida att de bara skyddar mot akuta uppvärmningsskador efter en kort stunds exponering. Det finns alltså inga relevanta gränsvärden för den konstanta dygnetruntextponering som alla utsätts för idag. Att påstå att försiktighetsprincipen tillämpas är direkt vilseledande.

I Frankrike har man, efter en vetenskaplig utvärdering, gjord av Afsset, bestämt sig för att minska medborgarnas exponering genom försök med sänkta gränsvärden, förbud mot mobilen i skolor m m, allt med hänvisning till försiktighetsprincipen. Detta har även skett i flera andra länder.

I Sverige är det idag inte möjligt att få till stånd en relevant bedömning av hur försiktighetsprincipen ska tillämpas, eftersom alla juridiska prövningar strandar på att tillsynsmyndigheten Socialstyrelsen hänvisar till Strålsäkerhetsmyndigheten som inte ger någon korrekt bild av den stora vetenskapliga oenighet och osäkerhet som råder när det gäller riskerna med strålning från trådlösa kommunikationssystem.

- a) Vill ert parti verka för en opartisk översyn av de så kallade gränsvärdena för exponering för strålning från trådlös teknik?
V: Nej. Miljömålsrådet bedömer att miljömålet vad gäller strålning kommer att nås och anger att flera stora europeiska projekt om elektromagnetiska fält har avslutats, bland annat EU-projektet EMF-Net samt ett tyskt forskningsprogram om eventuella hälsoeffekter från olika typer av radiosändare. Inga forskningsresultat visar på att dagens riskbedömningar behöver ändras. Strålsäkerhetsmyndigheten bedömer därmed även fortsättningsvis att viss försiktighet bör tillämpas för lågfrekventa magnetfält från exempelvis kraftledningar och vid användning av mobiltelefon.
Mp: Ja.
M: Det görs kontinuerligt av strålskyddsmyndigheten.
C: Ja.
Kd: Ja, och det är myndigheternas ansvar att detta sker.
- b) Vill ni verka för att alla, även i glesbygden, ska få tillgång till fiberoptik? Detta för att minska behovet av trådlöst och samtidigt få en säkrare och snabbare teknik?
V: Nej. Vi kan inte lova att alla ska få tillgång till fiberoptik, däremot är det något vi vill satsa på att bygga ut på glesbygden.
Mp: Ja.
M: Det huvudsakliga är att folk kan kommunicera i hela landet. Det ska vi verka för.
C: Nej.
Kd: Det är viktigt att grundläggande samhällsservice finns tillgänglig i icke-elektronisk form. Bland annat därför anser Kristdemokraterna att det skall finnas en fysisk närvaro av de viktigaste statliga myndigheterna i alla kommuner. Utbyggnaden av fiberkabel, som nu sker, innebär en reducering av de elektromagnetiska fälten i samhället. Kristdemokraterna anser att alla ska ha tillgång till bredbandsuppkoppling. För de mest avlägsna abonnenterna blir det troligtvis nödvändigt med trådlös anslutning under överskådlig tid. För att minimera riskerna vill Kristdemokraterna använda 800-bandet som blivit ledigt i och med att det analoga TV-nätet stängts.
- c) Det ena trådlösa systemet efter det andra byggs ut utan att det gjorts någon miljökonsekvensbeskrivning.
 Kommer ert parti att sträva efter att få till stånd en objektiv och obunden utvärdering av den trådlösa teknikens inverkan på människor, växter och djur?
V: Ja.
Mp: Ja.
M: Det görs kontinuerligt av strålskyddsmyndigheten.
C: Ja.
Kd: Ja, när det finns ett vetenskapligt underlag.
- d) Anser ert parti att osäkerheten bakom en vetenskaplig slutsats har betydelse för tillämpningen av försiktighetsprincipen?
V: Ja.
Mp: Ja.
M: Ja.
C: Ja.
Kd: Ja.
- e) Kommer ert parti att ställa krav på att SSM, i enlighet med Europeiska rådets resolution om tillämpning av försiktighetsprincipen (punkterna 1 och 10), på sin hemsida tydligare och på en mer framskjuten plats redovisar osäkerheten i det vetenskapliga underlaget för SSM:s bedömning av risker med strålning.
V: Nej. Vi kan inte styra myndigheter på det sättet.
Mp: Nej. (för detaljerat)
M: Nej.
C: Nej.
Kd: Ja, vi förutsätter att myndigheterna rättar sig efter tillämpliga internationella normer.
- f) Kommer ni att agera för att ansvaret för osäkerhetsanalys av ett vetenskapligt material skiljs från ansvaret för riskbedömningar av samma vetenskapliga material (i enlighet med punkterna 11 och 14 i rådsresolutionen)?
V: Vi måste fundera vidare på detta och kan inte svara i dagsläget.

Mp: Har ej tagit ställning.

M: Nej.

C: --

Kd: Ja. (Se ovan).

- g) Kommer ert parti att kräva att Socialstyrelsen tar sitt lagstadgade ansvar för tillsynsvägledningen när det gäller försiktighetsprincipens tillämpning, genom att beakta den vetenskapliga osäkerhet som råder om mobilstrålningens risker, samt de otaliga trovärdiga och samstämmiga vittnesmålen från hela världen om ohälsa på grund av strålning från trådlös teknik?

V: Nej. Vi kan inte påverka myndigheters bedömningar.

Mp: Fokus bör vara att innehållet i försiktighetsprincipen behöver tydliggöras, och eftersom forskningen på området i dag är så spretig driver vi frågan om mer oberoende forskning på detta område.

M: Ja.

C: --

Kd: Ja, vi förutsätter att myndigheterna följer lagen.

3. Barn

Ryska Strålskyddsinstitutet och myndigheter och forskare i många andra länder har konstaterat att barn är känsligare än vuxna för mikrovågsstrålning. Därför rekommenderar man att barn helst inte ska tala i mobil. Österrikes läkarförbund och lärarförbunden i bl a England och Kalifornien har gått ut med att WiFi ska tas bort från skolor.

- a) Kommer ert parti att verka för mobilförbud i skolorna, åtminstone i de lägre klasserna?

V: Nej. Vi vill inte göra detta lagstiftningsvägen, däremot ser vi problem med mobilanvändningen, men initiativ bör komma från skola och föräldrar.

Mp: Nej.

M: Nej.

C: Nej.

Kd: Nej, men det är viktigt att barn blir upplysta om riskerna med mobilstrålning.

- b) Kommer ert parti att verka för att skolornas datoruppkoppling ska ske via kabel i stället för trådlöst?

V: Nej. Även här behöver initiativet komma från kommuner, skolor och föräldrar.

Mp: I avvaktan tydliga forskningsresultat är detta en fråga som bör hanteras lokalt.

M: Nej.

C: Nej.

Kd: Nej, men kabel bör eftersträvas i första hand.

- c) Kommer ert parti att verka för förbud mot mobilreklam riktad till barn?

V: Ja.

Mp: Ja. När det gäller barn under 12 år. Vi anser generellt att reklam riktad mot barn under tolv år ska vara förbjudet.

M: Nej.

C: Ja.

Kd: Ja, ingen reklam primärt riktad till barn ska vara tillåten.

- d) Kan ni tänka er restriktioner mot DECT-telefoner i skolor, förskolor och fritidsgårdar?

V: Ja. Dock inte genom politiska beslut. Som en arbetsmiljöfråga så finns det exempel på hur fackförbund arbetat för att minska användningen.

Mp: En lokal fråga, se resonemang under b).

M: Ja.

C: Ja.

Kd: Vet ej.

- e) Kan ni tänka er att verka för att sändare för trådlös teknik inte får monteras upp nära skolor, förskolor eller fritidsgårdar – för att minska barnens konstanta exponering?
V: *Ja. Kommuner ska rätta sig efter försiktighetsprincipen och det görs ofta, även om det är långt ifrån alltid.*
Mp: *En lokal fråga, se resonemang under b).*
M: *Ja.*
C: *Ja.*
Kd: *Ja , detta bör undvikas när det är möjligt.*

4. Elöverkänslighet

I Sverige har, enligt Socialstyrelsens folkhälsorapport, 3,2 % av befolkningen funktionshindret elöverkänslighet. 0,4 % är mycket svårt elöverkänsliga. Det är många människor, nästan lika många som diabetikerna.

Den franska forskargruppen ARTAC, där bl a nobelpristagaren Luc Montaigne ingår, har undersökt ett stort antal elöverkänsliga kliniskt och kunnat konstatera att de verkligen är sjuka. Man arbetar med att fördjupa kunskaperna och ta fram objektiva diagnosmetoder. Elöverkänslighet är ett växande problem i hela världen.

- a) Kommer ert parti att verka för att kommunerna ska ges bättre möjlighet att ta sitt lagstadgade ansvar för denna grupp funktionshindrade (bland annat kan de i PBL, Plan- och Bygglagen, ges lagrum för att inrätta områden där strålnings nivåerna är extra låga, av hänsyn till de svårast drabbade)?
V: *Ja. Vi tror att möjligheten kan öka genom att man förutom miljökonsekvensbeskrivningar åläggs att göra hälsokonsekvensbeskrivningar.*
Mp: *Ja.*
M: *Nej.*
C: *--*
Kd: *Ja.*
- b) Kommer ert parti att verka för att det inrättas kliniker med specialistkompetens för att behandla elöverkänslighet och andra miljörelaterade skador?
V: *Nej. I dagsläget är det ont om specialister i och med att området är så ifrågasatt. Däremot är vi positiva till att sjukvårdens personal generellt utbildar sig inom området.*
Mp: *Vidare forskning behövs för att veta hur man ska kunna behandla elöverkänslighet, och såväl behov, kunskap och behandling ser olika ut beroende på vilken miljörelaterad skada det handlar om. Specialistkompetens behövs för att människor ska få adekvat vård, men i vilken form det ska tillgodoseas har vi inte övergripande tagit ställning till.*
M: *Möjligen.*
C: *--*
Kd: *Nej, det är upp till vårdprofessionen att bedöma behovet av detta*
- c) Kommer ert parti att verka för att det inrättas äldreboenden anpassade till elöverkänsligas speciella behov?
V: *Ja.*
Mp: *Detta är en fråga för den kommunala nivån.*
M: *Möjligen.*
C: *--*
Kd: *Ja. Med Kristdemokraternas politik kan äldreboenden utifrån olika målgrupper startas.*
- d) Kommer ert parti att verka för att elöverkänsliga och andra lågförbrukare får lagstadgad rätt att slippa automatisk elavläsning, eftersom de inte tål dessa elmätare (de svårast drabbade tål dem inte ens med filter)?
V: *Ja.*
Mp: *Ja.*

M: Nej.

C: --

Kd: Ja, det kan vara rimligt att ett sådant alternativ erbjuds.

5. Fasta telenätet

Rivningen av det fasta telenätet pågår för fullt. Detta innebär att framför allt glesbygdsbefolkningen får en oerhört mycket osäkrare situation, eftersom ingen trådlös teknik är lika energisnål, drift- och kvalitetssäker som kopparnätet.

För svårt elöverkänsliga, som tvingats flytta ut i glesbygden för att hitta bostäder med relativt låg strålningsexponering, innebär rivningen av fasta telenätet att de förlorar all kontakt med omvärlden och deras situation blir helt ohållbar. De trådlösa alternativen är inte tänkbara för dem.

Många som arbetar hemifrån (exempelvis auktoriserade tolkar) har i sina anställningsvillkor inskrivna klausuler om att de av säkerhetsskäl måste arbeta via en fast telefon.

a) Kommer ert parti att verka för att det fasta telenätet bibehålls?

V: Ja.

Mp: Ja.

M: Nej.

C: Nej.

Kd: Ja.

b) Kommer ni att verka för att det fasta nätet, av säkerhets- och rättviseskäl, återgår i statlig ägo?

V: Ja. Vi anser att det fasta nätet ska vara i statlig ägo. Det är det ju också redan idag till största delen eftersom svenska staten tillsammans med den finska är huvudägare i TeliaSonera.

Mp: Ja,

M: Nej.

C: Nej.

Kd: Säkerhetsaspekten måste lösas innan det statliga ägandet eventuellt kan avvecklas.

Vågbrytarens styrelse
genom

Gabriella Ahlgren
Ordförande

Sonja Fredberg
Informationsansvarig

e-post: vagbrytaren@jdb.se
<http://www.vagbrytaren.org/>

Aug. 2010